

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ชื่อเสียง เกียรติยศ เงินทอง สามสิ่งนี้จะเป็นสูตรสำเร็จที่มนุษย์ผู้ยึดติดอยู่ในวังวนสงสาร ทั้งหลายพึงไขว่คว้ามาไว้ในครอบครอง การได้มาซึ่งปัจจัยทั้งสามจะไม่ใช่ว่าเรื่องง่าย แต่ก็ไม่ยากเกินความสามารถในการไขว่คว้าของมนุษย์ ทุกวิชาชีพสามารถนำพานुकคลไปสู่จุดปลายฟากฝั่งแห่งความฝันได้ทั้งสิ้น แต่กระนั้นหนทางและระยะเวลาอาจยาวนานเกินความมุ่งหวังและความอดทนของบางคน ผิดกับวิชาชีพในธุรกิจค้าเงา ชื่อเสียง เกียรติยศ และเงินทอง สูตรสำเร็จที่มวลมนุษย์ปรารถนาอาจได้มาในเวลาชั่วข้ามคืน และก็อาจแหลกสลายหายไปในช่วงพริบตาได้เช่นเดียวกัน

ธุรกิจโทรทัศน์ในปัจจุบัน ได้พัฒนาตัวเองจนกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่ในประเทศ น้อยคนนักที่จะปฏิเสธข่าวสารและความบันเทิงจากสื่อชนิดนี้ เพราะโทรทัศน์ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ได้แทรกซึมเข้าไปพ่นพ้านอยู่ทุกครัวเรือน บ่อยครั้งได้ส่งทั้งภาพและเสียง กระจายไปแทบจะทุกซอกทุกมุมในบ้าน โดยเฉพาะหน้าเตียงนอนของคุณ คำพูดและเงาของบุคคลผู้ทำหน้าที่ส่งผ่านข่าวสารและความบันเทิงทางโทรทัศน์ จึงเปรียบเสมือนเพื่อนคนหนึ่ง ผู้ซมให้ความสนทสนมและเต็มใจเปิดบ้านต้อนรับทุกวันและเวลาที่พวกเขาปรารถนาจะได้พบ

เมื่อโทรทัศน์ได้แทรกตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการรับรู้ในชีวิตประจำวันของประชาชนแล้ว ผู้ผลิตข่าวสารและความบันเทิงทั้งหลายจึงต้องพิถีพิถันในทุกขั้นตอนของการทำงาน เพื่อองความสัมพันธ์ฉันท์มิตรระหว่างผู้ผลิตและผู้ชมให้คงอยู่ยาวนาน ซึ่งนั่นก็หมายถึง ความสำเร็จและความร่ำรวยในการดำเนินธุรกิจ

ในกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์รายการหนึ่งๆ จะต้องประกอบด้วยบุคลากรจำนวนมากที่ระดมทั้งกำลังสมอง กำลังกาย และกำลังเงิน เพื่อสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดเป็น

รายการโทรทัศน์ที่ดูใจผู้ชมมากที่สุด และในแต่ละขั้นของการทำงานจะต้องมีการประสานงานกันเป็นอย่างดี และรวมพลังกันเป็นทีม (Team Work) เพื่อให้ได้ผลงานชิ้นโบว์แดงตามที่ทุกคนวาดหวัง แต่ในขั้นตอนสุดท้าย คือ การถ่ายทอดเรื่องราว และความคิดสร้างสรรค์ชิ้นโบว์แดงเหล่านั้น กลับเป็นหน้าที่ของบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ถูกเรียกว่า “พิธีกร”

พิธีกรโทรทัศน์ไทยเกิดขึ้นพร้อมๆ กับกิจการวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2498 อันเป็นวันชาติในขณะนั้น สถานีโทรทัศน์แห่งแรกของไทย ได้ทำพิธีเปิดและออกอากาศแพร่ภาพในวันนั้นเป็นวันแรก ภายใต้ชื่อ “สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวี” หรือที่เรารู้จักกันต่อมาในนามของ “ช่อง 4 บางขุนพรหม”

พิธีกรคนแรกในประวัติศาสตร์โทรทัศน์ไทย คือ คุณเย็นจิตต์ สัมมาพันธ์ หรือปัจจุบันนี้คือ คุณเย็นจิตต์ รพีพัฒน์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานคร และรองหัวหน้าพรรคประชากรไทย อันดับ 2 รูปแบบการดำเนินรายการในวันแรกนั้น คือ การประกาศแนะนำสถานี และเริ่มออกอากาศเวลาประมาณ 17.00 น.

กระบวนการสร้างพิธีกรโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมจากประชาชนในอดีตนั้น จะมีการสร้างในลักษณะที่เป็นรูปแบบเฉพาะ โดย อาจารย์จ่านอง รังสิกุล เป็นผู้มืบทบาทสำคัญ

...ก่อนจะประกาศรายการวันนั้น ต้องซ้อมกันอย่างหนัก ซ้อมอ่านบท ซ้อมกลอง ซ้อมใหญ่ เพราะเป็นรายการสด ผิดพลาดไม่ได้ เรียกว่าซ้อมกันจนถึงขนาดที่ไม่ต้องใช้ Script เลย เวลาประกาศจริงเพราะจำได้หมดแล้ว...

(คุณเย็นจิตต์ รพีพัฒน์ , สัมภาษณ์)

พิธีกรโทรทัศน์ในยุคแรกนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกดี รูปร่างหน้าตาดี น้ำเสียงดี และมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้อย่างยอดเยี่ยม โดยเฉพาะการออกเสียง อักษร ควบกล้ำ ต้องชัดเจน จังหวะและลีลาในการอ่านต้องใช้ได้ โดยในช่วงแรกอาจารย์จ่านองจะเป็นผู้ควบคุมดูแลมาตรฐานในการทำงานพิธีกรและผู้ประกาศของคุณเย็นจิตต์ และหลังจากนั้นพิธีกรคนอื่นๆ ก็มักจะยึดถือ คุณเย็นจิตต์ เป็นแม่แบบ ในลักษณะทำตามๆ กันมาจนดูคล้ายคลึงกัน

...สมัยนั้นก็มีคนทำงานกันไม่กี่คน ผมก็จะช่วยเทรนให้ต่อจากท่าน อาจารย์ เราก็จะคอยดูว่าพูดชัดหรือยัง น้ำเสียงเป็นอย่างไร พูดเร็วไปหรือเปล่า ถ้าไม่ใช่ก็จะบอกให้อ่านตามแบบนี้ มันก็เลยตามๆ กันมา เพราะคนสอนก็คนเดียวกัน เคยชินกับวิธีการพูดแบบเดียวกัน เว้นวรรคเท่ากัน ก็เลยออกมาแบบคล้ายกัน...

(สะอาด เปี่ยมพงษ์สานต์ , สัมภาษณ์)

นอกจากนั้นพิธีกรในยุคเริ่มแรก ยังต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถรอบด้านคือ ต้องแสดงละครได้ ร้องเพลงได้ รำได้ โดยจะมีการสอนรำไทยกันในช่วงเย็นทุกวัน พิธีกรทุกคนต้องมาเข้าห้องเรียนรำ ใครหายไปไม่เข้าชั้นก็จะโดนดู เพราะทุกคนจะต้องทำหน้าที่ทุกอย่างให้ได้ คือต้องเป็นทั้งพิธีกร ผู้ประกาศ นางเอกละคร และนักร้องในช่วงเวลานั้น

จะเห็นได้ว่า กระบวนการสร้างพิธีกรในอดีตนั้นมีรูปแบบเฉพาะดังที่กล่าวมา แต่พิธีกรในยุคปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่า ไม่มีใครสามารถสร้างใครได้อย่างแท้จริง ฉะนั้นจึงน่าที่จะมีการศึกษาว่า กระบวนการสร้างพิธีกรในยุคปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร และกระบวนการที่จะรักษาความนิยมของพิธีกรในยุคนี้เป็นอย่างไร

กว่า 40 ปีที่ผ่านมา กิจการโทรทัศน์ไทยเจริญรุดหน้าเป็นอย่างมาก จากช่อง 4 บางขุนพรหมในยุคเริ่มต้น พัฒนาจนเป็นสถานีแห่งใหม่อีก 5 สถานี รวมทั้งเคเบิลทีวีและสถานีโทรทัศน์ระหว่างประเทศ โดยใช้ระบบดาวเทียมสื่อสารอีกมากมาย ความก้าวหน้าของกิจการโทรทัศน์ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมามีได้ทำให้ต้องมีการสร้างบุคลากรในวงการโทรทัศน์อย่างกว้างขวางเพราะมีความต้องการเพิ่มสูงขึ้น ความต้องการพิธีกรโทรทัศน์ก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีสถานีโทรทัศน์มากขึ้น มีรายการโทรทัศน์มากขึ้น มีรูปแบบรายการโทรทัศน์ที่หลากหลายจึงต้องมีการค้นหาผู้ที่จะมาทำหน้าที่นำเสนอเรื่องราวเหล่านั้น

ข่าวสารในหน้าบันเทิงของหนังสือพิมพ์รายวันหลายฉบับทุกวันนี้ จะพบว่าบรรดานักแสดง นักร้อง นางแบบ และผู้ที่โลดแล่นอยู่ในธุรกิจวิชาชีพค้าเงา มักให้สัมภาษณ์อยู่เสมอว่าสนใจและใฝ่ฝันที่จะได้เป็นพิธีกร บ้างก็ออกข่าวประกาศทางหน้าหนังสือพิมพ์ว่าอยากจะเป็นพิธีกรรายการ และบรรยายสรรพคุณว่าตนเองนั้นเหมาะสมกับรายการในรูปแบบใด บ้างก็เพียงเกริ่นว่าเป็นงานที่ทำทายความสามารถ และอยากจะได้โอกาสในการทดลองสักครั้ง มนต์เสน่ห์

ของอาชีพพิธีกรเป็นอย่างไรเพียงใดนั้น คงไม่มีใครสามารถบรรยายได้จนครบถ้วน แต่ความเป็นจริงข้อหนึ่งก็คือ งานในตำแหน่งนี้น่ามาซึ่ง ชื่อเสียง เกียรติยศ และเงินทอง เช่นเดียวกับหน้าที่รับผิดชอบอื่น ๆ ในธุรกิจค้าเงา แต่จะต่างกับงานในความรับผิดชอบอื่นตรงที่อายุของงานจะยาวนานกว่า หากพิธีกรคนนั้นสามารถรักษาตัวเองให้ยังคงความนิยมไว้ได้

จากผู้คนนับล้านในประเทศมีบุคคลเพียงร้อยเท่านั้น ที่ได้เข้ามาสัมผัสกับสถานภาพของพิธีกร แต่ในคนกลุ่มนี้กลับมีอยู่เพียงไม่กี่คนที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน และคงสถานภาพการเป็นพิธีกรได้อย่างยาวนาน

งานวิจัยชิ้นนี้จะพยายามตอบคำถามที่ว่า ทำไมพวกเขาจึงได้รับความนิยมและทำไมพวกเขาจึงยังคงรักษาความนิยมนั้นไว้ได้ ขั้นตอนการทำงานและเทคนิควิธีการต่างๆ เป็นอย่างไร คำถามเหล่านี้ยังต้องการคำตอบเพื่ออธิบายถึงกระบวนการสร้างและรักษาความนิยมของพิธีกรโทรทัศน์

ปัญหาคำถามวิจัย

1. กระบวนการสร้างความนิยมของพิธีกรโทรทัศน์เป็นอย่างไร
2. กระบวนการรักษาความนิยมของพิธีกรโทรทัศน์เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์หลักของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงกระบวนการสร้างความนิยมของพิธีกรโทรทัศน์
2. เพื่อทราบถึงกระบวนการรักษาความนิยมของพิธีกรโทรทัศน์

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาโดยการวิเคราะห์งานอาชีพพิธีกรโทรทัศน์ โดยศึกษาผ่านพิธีกรโทรทัศน์กลุ่มหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในลำดับต้น ทั้งนี้เป็นการประมวลภาพรวมของความนิยมจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นการวัดจำนวนผู้ชมรายการที่พิธีกรเหล่านั้นเป็นผู้ดำเนินรายการ (Rating) หรือการเคยได้รับรางวัลพิธีกรโทรทัศน์ดีเด่นจากการประกาศรางวัลทางโทรทัศน์ทั้ง 2

ประเภท คือ รางวัลเมขลา และรางวัลโทรทัศน์ทองคำ หรือเสียงสะท้อนการยอมรับจากบุคคล
หลายๆ วงการ รวมทั้งเสียงสะท้อนจากสื่อมวลชนเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

มีข้อสังเกตว่า ในการจัดอันดับความนิยมของพิธีกรในรายการโทรทัศน์หรือวิทยุต่างๆ
ในปัจจุบันนั้นไม่สามารถนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกพิธีกรกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ได้
เพราะในการจัดอันดับความนิยมเหล่านั้น บางครั้งเก็บข้อมูลจากกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น เช่น เก็บ
ข้อมูลเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นอย่างเดียว ทำให้พิธีกรบางคนที่มีตลาดความนิยมอยู่ในกลุ่มอื่นๆ ต้อง
ตกอันดับไป หากใช้เกณฑ์เหล่านี้ตัดสิน ก็จะทำให้การเลือกกลุ่มพิธีกรที่จะศึกษานั้นคลาดเคลื่อน
ไปจากความเป็นจริงได้ และจากการประมวลภาพรวมของทุกฝ่าย จึงได้กลุ่มพิธีกรที่จะทำการ
ศึกษาโดยแบ่งออกเป็นพิธีกรชายและหญิงดังนี้

พิธีกรชาย

- ไตรภพ ลิมปพัทธ์
พิธีกรรายการ ทไวไลท์โชว์ รายการ เนียด
รายการ เพลงต่อเพลง รายการ ใครผิดใครถูก
- ปัญญา นรินทร์กุล
พิธีกรรายการ ชิงร้อยชิงล้าน
- เศรษฐา ศิระฉายา
พิธีกรรายการ ดวงกับดาว รายการ เศรษฐาโชว์
รายการ แบบเด็กเด็ก
- วิทวัส สุนทรวิเนตร
พิธีกรรายการ สี่ทุ่มสแควร์

พิธีกรหญิง

- มยุรา เสวตศิลา
พิธีกรรายการ ชิงร้อยชิงล้าน รายการ ชมรมชนหัวลูก
รายการ ระเบิดเถิดเทิง รายการ สบายสไตล์มยุรา
รายการ เพลงติดดาว

- ดวงตา ตุงกะมณี
พิธีกรรายการ สี่ทุ่มสแควร์ รายการ ผู้หญิงอยากรู้
รายการ Good Morning Show
- ศุสชา โทณะวณิก
พิธีกรรายการ จันทร์กะพริบ รายการ คู่สร้าง คู่สม
- หทัยา เกษสังข์
พิธีกรรายการ ผู้หญิง ผู้หญิง (ในช่วงปลายของการศึกษาได้ตั้งครรภ์
และหยุดพักงานชั่วคราว)

ทั้งนี้การที่ผู้วิจัยไม่ได้ทำการศึกษาถึงพิธีกรคนอื่นในแวดวงโทรทัศน์นั้น เป็นเพราะว่าในการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงกระบวนการสร้างความนิยมนั้นอาจศึกษาได้จากพิธีกรหลายคนในปัจจุบัน แต่กลุ่มตัวอย่างที่จะบอกให้ทราบถึงกระบวนการรักษาความนิยมนั้น จำเป็นต้องเป็นพิธีกรที่มีเวลาการทำงานในตำแหน่งนี้อย่างยาวนาน จึงจะยืนยันความมั่นคงทางความนิยมที่พิธีกรกลุ่มนี้รักษาไว้ได้ เพื่อวิเคราะห์หาจุดร่วมที่เหมือนกันออกมา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในฐานะที่ผู้วิจัยก็เป็นพิธีกรโดยอาชีพคนหนึ่งในวงการโทรทัศน์ จึงทำให้ได้ข้อมูลทางด้านลึกซึ่งพิธีกรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทุกท่านล้วนให้ความร่วมมือในการเปิดเผยข้อมูลเป็นอย่างดี แต่ผู้วิจัยก็ไม่ลืมที่จะพยายามกลั่นกรองข้อมูลให้ออกมาถูกต้องและเป็นกลางมากที่สุดโดยไม่มีอคติ (Bias) ในการเก็บข้อมูลจากตัวพิธีกรกลุ่มตัวอย่างจึงมีการทำถึง 2 ครั้งทุกคน ในรูปแบบที่เป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการ ในแบบของการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เช่น ในบางครั้งที่ผู้วิจัยได้ร่วมทำงานกับพิธีกรกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้

ข้อสันนิษฐาน

“กระบวนการสร้างและรักษาความนิยมของพิธีกรโทรทัศน์” น่าจะมาจากความสามารถทางการพูด และบุคลิกภาพของพิธีกรเป็นหลัก บวกกับลักษณะของงานที่ทำ และปัจจัยอื่นๆที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการทำงาน

นิยามศัพท์

พิธีกรโทรทัศน์ หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่ดำเนินรายการโทรทัศน์ในรูปแบบ ต่าง ๆ
ความนิยม หมายถึง ความนิยมในตัวพิธีกรโดยดูจากการวัดจำนวนผู้ชมรายการที่มี
พิธีกรเหล่านั้นเป็นผู้ดำเนินรายการอยู่ (Rating)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และพัฒนามาตรฐาน
การทำงานในอาชีพพิธีกรโทรทัศน์ได้
2. เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในสาขาวิชาที่เกี่ยวกับงานพิธีกรซึ่งยังไม่มีผู้ศึกษา
เจาะลึกในด้านนี้มากนัก